

22.1.2015

Yksikön päällikkö

Helsingin kaupunginmuseon kannanotto Lauttasaaren Luoteisväylä 14:ää koskevaan poikkeamispäätöshakemukseen

HEL 2014-013691 T 10 04 01

Kaupunkisuunnitteluviraston lausuntopyyntö 12.12.2014

Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto on pyytänyt kaupunginmuseon kannanottoa Lauttasaareissa Luoteisväylä 14:ssä sijaitsevan omakoti- ja ateljeerakennuksen poikkeamispäätöshakemukseen. Luoteisväylä 14:ssä sijaitsevan taiteilija Unto Pusan ateljeerakennuksen omistava Suomen Kulttuurirahasto hakee poikkeamista asemakaavan suojelumääräyksestä tavoitteenaan rakennuksen purkaminen. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta perustehtävänsä mukaisesti kulttuurihistorian ja rakennusperinnön vaalimisen näkökulmasta ja lausuu seuraavaa.

Taiteilija Unto Pusan rakennuttama pientalo Luoteisväylä 14:ssä on valmistunut vuonna 1950. Unto Pusa rakennutti sen ateljeekseen ja asuintalokseen. Tontti oli ns. rintamamiestontti, joita Tallbergin perikunta myi toukokuussa 1945 voimaantulleen lain perusteella maansaantiin oikeutetuille rintamamiehille. Kyseiset Lauttasaaren tontit, kaikkiaan 28 kappaletta, sijaitsevat Luoteisväylän alkupäässä ja Kyyluodontien ja Tiirasaarentien risteuksen molemmilla puolilla. Näille rintamamiestonteille annettiin vuonna 1951 vahvistetussa asemakaavassa 2948 rakennusoikeus yhdelle kahden asunnon pientalolle.

Omakoti- ja ateljeerakennus Pusan piirustukset on signeerannut arkkitehti Esko Hyvärinen vuonna 1950. Rouva Majjaliisa Pusan antamien tietojen mukaan ateljeen suunnitelmat olisi kuitenkin laatinut arkkitehti Esko Suhonen, joka palkkiokseen halusi kookkaan Chevreuse-sommitelman. Taidemaalari Sam Vanni on kertonut puolestaan taiteilijatovereiden saaneen kutsun perustuksen kaivuutalkoisiin. Vuonna 1950 rakennusmateriaaleista oli edelleen pula. Puurunkoisen rakennuksen julkisivut on verhoiltu pienikokoisilla mineritlevyillä, jotka Pusa sai palkkioksi työstään.

Rakennus on kellarillinen, kaksikerroksinen pientalo, jossa on satulakatto. Julkisivut on verhottu pienillä asbestisementtilevyillä, mikä luo seinäpintaan elävän tekstuurin. Ateljeen ja asunnon sijoittuminen rakennuksessa on nähtävissä selkeälinjaisen rakennuksen julkisivuissa. Talon ulkoarkkitehtuurille leimallista ovat lisäksi hyvin kevytrakenteiset räystäät ja koilliseen eli merelle päin suunnattu kookas julkisivupinnasta hieman ulos työntyvä ateljeen ikkuna. Ikkunan

22.1.2015

Yksikön päällikkö

vierestä nouseva, kiertyvä metallipinnakaiteinen betoniporras johtaa sisäänkäynnille, jonka yläpuolella on pieni katos.

Sisätiloista merkittävin on suuri ateljee. Korkeassa tilassa on porrastetusti nouseva katto, jolla saavutettiin hyvä akustiikka. Itsekin viulua soittaneelle Unto Pusalle musiikki säilyi rakkaana harrastuksena läpi elämän, ja ateljeessa järjestettiin musiikki-iltoja. Kaksikerroksinen ateljeetila kattaa noin puolet rakennuksen pinta-alasta. Ateljeen seinät on verhottu kookkailla, ilmeisesti asbestia sisältävillä levyillä ja porrastetussa kattorakenteessa pintaverhous on huokoista puukuitulevyä. Kaikki ateljeen pinnat, lukuun ottamatta parvelle nousevan portaan ja parven kaiteen panelointia, on maalattu valkoiseksi. Tilaa valaisee suuri, vaakasuuntainen pohjoiseen, meren suuntaan avautuva ikkuna. Ensimmäiseen kerrokseen ateljeen rinnalle sijoittuvat keittiö ja erillinen olohuone. Ateljeesta nouseva portaikko johtaa parvelle, josta on käynti makuuhuoneeseen ja toiseen tauluvarastoksi nimettyyn pieneen, mutta ikkunalliseen tilaan. Kellarissa sijaitsevat verstaas ja sauna- ja pesutilat sekä pannuhuone ja varastoja.

Rakennuksessa on tehty vähän muutoksia, joten se on säilynyt hyvin autenttisenä niin materiaaleiltaan, rakennusosiltaan kuin yksityiskohdiltaan. Ikkunat ja ovet vetimineen ovat alkuperäisiä, samoin osa kaapistoista. Myös pääosa lattiamateriaaleista sekä wc- ja pesutilojen pinnat ja kalusteet ovat alkuperäiset. Talossa on läsnä aito ja vahva jälleenrakennuskauden tunnelma, sillä materiaalit heijastavat rakentamisaikakaudelle ominaista vaatimattomuutta.

Helsingin kaupunginmuseon teettämässä Lauttasaaren rakennusinventoinnissa (Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 2/2003) Pusan ateljee- ja omakotirakennus on arvioitu kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi kohteeksi seuraavin perustein: ”Rakennuksen arkkitehtuuri on harkittua ja viimeisteltyä, rakennukseen liittyy merkittäviä henkilöhistoriallisia arvoja ja rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan tai tehdyt muutokset ovat onnistuneesti sopeutettu olemassa olevaan rakennukseen.” Tämä hyvin alkuperäisasussaan säilynyt, rakennustyyppinä harvinainen pientalo liittyy merkittäväällä tavalla niin suomalaiseen taide-elämän kuin Lauttasaaren historiaan, joten sen kulttuurihistoriallinen arvo on huomattava.

Edellä mainittu arvotus otettiin huomioon, kun ateljeerakennus asemakaavan muutoksen yhteydessä vuonna 2006 suojeltiin merkinnällä sr-1: ”Kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus. Rakennusta ei saa purkaa, eikä siinä saa tehdä sellaisia korjaus- tai

22.1.2015

Yksikön päällikkö

muutostöitä, jotka tarvelevät rakennuksen, sen julkisivujen, vesikaton tai sisätilojen rakennustaiteellista tai kulttuurihistoriallista arvoa tai ominaispiirteitä. Mikäli rakennuksessa on aikaisemmin suoritettu tällaisia toimenpiteitä, on rakennus korjaus- tai muutostöiden yhteydessä pyrittävä korjaamaan rakennuksen alkuperäisiin ominaispiirteisiin hyvin soveltuvalla tavalla. Kulttuurihistoriallista arvoa tulee vaalia mm. säilyttämällä ateljeehuone, sen kattomuoto sekä portaat ja ylätasanne kaiteineen.” Ateljeerakennuksen tontille kaavoitettiin myös lisää rakennusoikeutta, jota myymällä oli tarkoitus rahoittaa ateljeerakennuksen kunnostustyöt.

Asemakaavan vaalimistavoitteista huolimatta Pusan ateljeessa ei ole tehty korjaus- ja kunnostustöitä, vaikka ongelmia rakenteissa havaittiin jo vuonna 2003 tehdyssä kuntotutkimuksessa (Suomen Sisäilmaston Mittauspalvelu Oy, 4.6.2003). Vuosien kuluessa vauriot ovat vain edenneet, mistä esimerkkinä vesikaton osittainen romahtaminen ateljeetilassa. Käynti paikalla 18.9.2014 osoitti rakennuksen valitettavan heikon kunnon ja varioiden laaja-alaisuuden. Unto Pusan ateljeen kunnossapitoa on selvästi laiminlyöty useiden vuosien ajan huolimatta asemakaavan suojelumääräyksestä. Vastaavista tapauksista huolestuneena kaupunginmuseo katsoo, että asemakaavojen rakennusten suojelumääräyksiin tulisivat liittää rakennussuojelulailla suojelluissa kohteissa käytetty määräys: ”Rakennusta tulee käyttää, hoitaa ja korjata sen rakennustaiteellisen, historiallisen ja kaupunkikuvallisen arvon edellyttämällä tavalla.”

Vahanan Oy:n 4.9.2013 päiväämässä lausunnossa Unto Pusan ateljeen kunnosta ja korjaustarpeesta todetaan, että ateljeen säilyttävä korjaaminen ei enää tässä vaiheessa vaikuta mahdolliselta. Ateljeerakennuksen korjaaminen terveelliseksi ja turvalliseksi ja asuinkäyttöön sopivaksi edellyttäisi mitä ilmeisimmin rakenteiden ja rakennusosien uusimista lähes kauttaaltaan. Alkuperäisiä materiaaleja ja rakenteita olisi näin ollen mahdollista säilyttää vain hyvin vähän, monelta osin ei lainkaan. Kyseessä olisi uudisrakentaminen. Myöskään asemakaavan alkuperäisyyttä vaaliva ja säilyttävä henki ei enää toteutuisi. Valittaen kaupunginmuseo toteaa, ettei asemakaavan suojelumääräyksen toteuttamiselle ja siten myöskään rakennuksen säilyttämiselle näin ollen ole enää edellytyksiä eikä perusteita rakennusperinnön vaalimisen näkökulmasta.

Kaupunginmuseo katsoo, että Unto Pusan ateljeerakennuksen purkaminen merkitsisi rakennettuun ympäristöön sisältyvien perinne-, kauneus- ja ympäristöarvojen hävittämistä (MRL 139 §). Kaupunginmuseo pitää tilannetta erittäin valitettavana, mutta rakennusperinnön näkökulmasta ateljeerakennuksen hahmon

22.1.2015

Yksikön päällikkö

säilyttäminen uudelleen rakentamalla ei ole perusteltua. Pusan ateljeen purkamisen myötä menetetään aimo annos suomalaista kulttuurihistoriaa aitona, rakentamisaikakaudesta ja rakennuttajastaan kertovana ympäristönä. Jotta Pusan ateljeesta jäisi joitakin muistumia myös tuleville polville, tulee rakennuksen varhaisemmat vaiheet koota ja nykytila dokumentoida valokuvaamalla.

Lisätiedot

Anne Salminen, tutkija, puhelin: +358931036501
anne.salminen(a)hel.fi

Anne Mäkinen
yksikön päällikkö

Tiedoksi

Museovirasto, kulttuuriympäristön suojelu
Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus